ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Вавренюка Сергія Анатолійовича «Механізми державного управління реформуванням вищої освіти України», подану до захисту на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 у Національному університеті цивільного захисту України на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Сьогодні ми спостерігаємо інтенсивний розвиток інформаційних технологій у світі, що впливає на освітній ринок та освітнє середовище, у рамках якого реалізується процес навчання, у зв'язку із цим майбутнє освітнього процесу за гнучкими механізмами, у яких активно використовуються різні засоби, методи й технології.

На початку XXI століття на перше місце в житті світового співтовариства висунулися проблеми збереження природного середовища проживання, проблеми виживання. Посилення могутності людини супроводжується, як це не парадоксально, зростанням його уразливості. Вихід з важкого кризового стану, у якому виявилося людство, лежить на шляху розвитку якостей людини, його інтелекту. Забезпечити цей процес може освіта і у першу чергу вища. Вона здатна й повинна вирішити проблему гармонійно розвиненої, широко й духовно освітленої, творчої людини. Освіта у наш час перетворюється на один із центральних соціальних інститутів суспільства . Але й вона перебуває у кризовому стані. І насамперед через повсюдне зниження в останні два десятиліття державної підтримки. Це ще один парадокс нашого часу.

Подолання негативних наслідків, викликаних недостатнім бюджетним фінансуванням, є в наш час однією з основних функцій державного управління діяльністю закладів вищої освіти, яка пов'язана з організацією навчального процесу, наукових досліджень, соціально-побутовим забезпеченням здобувачів,

професорсько - викладацького складу, співробітників. Однією з основних, але не єдиною.

Тому основною проблемою, що виявилася в епоху глобальної інформатизації, стала необхідність кардинального перегляду змісту вищої освіти

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи Національного університету цивільного захисту України за темою: «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007), у межах якої дисертант визначив шляхи підвищення ефективності механізмів державного управління реформуванням вищої освіти. Безпосередньо дисертантом здійснено обґрунтування стратегічних напрямів реформування вищої освіти, виявлені особливості формування та реалізації державної політики в контексті реформування вищої освіти, розроблена модель комплексного механізму державного управління реформуванням вищої освіти України.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Мета, що сформульована автором та логічно відображає суть роботи, полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо формування, функціонування та вдосконалення механізмів державного управління реформуванням системи вищої освіти.

Перейдемо до змісту дисертаційної роботи.

Після вступу, який написано в повній відповідності до вимог МОН України, дисертант перший розділ присвятив *«Науково-теоретичним засадам державного управління вищою освітою в Україні»* – де проаналізував стан розробки теми дисертаційного дослідження та визначив основні напрями сучасних наукових

досліджень щодо обраної теми. Виявив, що розвиток системи освіти передбачає чітке визначення цілей й завдань, відповідність організації управління освітою.

Встановив, що державне управління при формуванні сучасної системи вищої освіти в Україні має ряд особливостей. Державна політика в галузі освіти, як частина складової загальної політики держави, являє собою поєднання теоретичних ідей, завдань та цілей, а також практичних дій, які направлені на розвиток освіти й входять до складу невід'ємної частини державної політики, котра направлена на розвиток й функціонування системи освіти загалом.

У другому розділі *«Методологічні аспекти державного управління реформуванням вищої освіти України»* – встановив, що на законодавчому рівні здійснюється підтримка й стимулювання якості вищої освіти й широке впровадження інноваційних освітніх технологій, котрі мають велике значення для підвищення конкурентоздатності економіки взагалі, враховуючи оптимізацію коштів, що інвестовані в освіту.

При цьому аргументував, що методологічна складова формування моделі державного управління розвитком вищої освіти простежується в наступних тенденціях:

1. Система освіти стає більш демократизованою, більш доступною для всього населення країни.

2. Для більшості розвинених країн вже тенденцією стало поступове ускладнення систем вищої освіти, винайдення й застосування інноваційних варіантів.

3. Проглядається поступове збільшення ринку освітніх послуг й розширення їх функцій.

4. Освіта стає одним із основних об'єктів фінансування в більшості розвинених країнах світу, відбувається усвідомлення перспективності інвестування у людський капітал.

5. У сфері управління освітою проходить пошук взаєморозуміння між жорсткою централізацією й стандартизацією освіти, з однієї сторони, та повною автономією закладів вищої освіти, з іншої.

6. Усі зусилля спрямовані на удосконалення багаторівневої системи освіти, що зможе забезпечувати досить широку мобільність в темпах навчання та у виборі здобувачів щодо їх майбутньої професії тощо.

У третьому розділі *«Оцінка механізмів державного управління реформуванням вищої освіти в Україні»* – конкретизував сучасні аспекти організаційно-правових механізмів державного управління вищої освіти в Україні, які направлені на контроль якості освітніх послуг. Уточнив, що для оцінки якості освіти створені окремі структурні підрозділи міністерства освіти і науки й державна інспекція закладів вищої освіти, в обов'язки яких входять наступні функції: моніторинг, ліцензування, акредитація (самого закладу вищої освіти в цілому, та окремо по освітнім спеціальностям), рейтингування, державна атестація випускників та інспектування даних закладів. Виділив класичні індикатори ефективності освітніх процесів.

У четвертому розділі *«Ефективність державного управління реформуванням вищої освіти в Україні»* – виявлені проблеми при визначені особливості підвищення ефективності державного управління розвитком системи вищої освіти України та запропоновані заходи щодо вирішення даних проблем. Розроблена концепція модернізації освітньої діяльності, яка є однією з основ ефективної діяльності закладів вищої освіти. Визначені орієнтири, котрі направлені на підвищення ефективності функціонування всієї системи вищої освіти. Визначена методологія підвищення ефективності діяльності кадрового складу вищої освіти в умовах реформування та пріоритетні напрями їх роботи.

Логічно дисертацію завершує заключний п'ятий розділ *«Концептуальні засади удосконалення механізмів державного управління реформуванням вищої освіти України»* – в якому обгрунтуванні стратегічні напрями реформування вищої освіти в рамках державноуправлінського аспекту. Визначено, що одне з основних стратегічних завдань – реформування вищої освіти як перехід від кількісних показників освітніх послуг у якісні. На основі сформованих стратегічних напрямів запропоновані концептуальні основи модернізації побудови сучасної системи вищої освіти України. Розроблено модель комплексного механізму державного

управління реформуванням вищої освіти України. Основою моделі освітнього й інформаційного середовища майбутнього має стати ієрархічна модель особистості, котра буде давати можливість розумно визначати напрями й темпи розвитку кожної людини та розробляти ефективні методики педагогічного впливу.

Розділи власних досліджень адекватно розкривають поставлені задачі містять посилання на власні публікації .

Наукова новизна дисертаційної роботи й отриманих результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуальної наукової проблеми у державно-управлінській галузі відносно теоретико-методологічного обґрунтування й розробки практичних рекомендацій щодо формування і реалізації механізмів державного управління реформуванням вищої освіти.

Систематизовані теоретичні засади державного управління вищою освітою в Україні. Встановлені особливості державного управління при формуванні сучасної системи вищої освіти в Україні. Проаналізовано сутність реалізації державного управління в системі вищої освіти. Вивчені проблеми й перспективи розвитку вищої освіти в країнах Європи та світу. Проведено аналіз сучасного стану державного управління підготовки кадрів вищої школи в Україні. Розкриті механізми державного управління реформуванням вищої освіти в Україні. З'ясовані особливості інноваційних підходів до державного управління реформуванням вищої освіти. Охарактеризовані концептуальні засади державного управління реформуванням вищої освіти в Україні. Сформовані методологічні основи підвищення ефективності державного управління розвитком системи вищої освіти України. Удосконалено напрями ефективної й оптимальної роботи по створенню національних кваліфікаційних рамок для фахівців різних освітніх галузей, а також критерії для визначення взаємодії в галузі підготовки класифікованої робочої сили за рахунок кластеризації сфери освіти.

Серед найбільш значущих результатів дослідження, що мають наукову новизну можна відзначити те, що: було запропоновані шляхи підвищення ефективності державного управління розвитком системи вищої освіти України, за рахунок в введення в дію державних освітніх стандартів другого покоління,

активного розвитку так званої «квазібагаторівневої» системи вищої освіти, переходу до нової структури кваліфікації кадрів, створення національних кваліфікаційних рамок для фахівців різних галузей, при яких досягається взаємодія усіх зацікавлених сторін освітнього процесу.

Розроблено сучасні напрями модернізації нормативного та організаційного механізмів державного управління розвитком вищої освіти, через сформувані стратегічні потреби в освіті, які реалізуються повністю, а саме: в умовах системи сучасного навчання повністю реалізуються потреби в академічній мобільності, фінансовій доступності здобуття освіти, своєчасній модернізації і модифікації навчального матеріалу.

Окремою позитивною рисою дослідження Вавренюка С.А., є те, що стан державного управління розвитком вищої освіти України досліджується комплексно, з позицій не лише державного управління, а й соціології, політології та інших наук соціогуманітарного циклу та з урахуванням економічної складової.

Побудова дисертантом положень роботи на базі використання здобутків соціологічної, економічної думки, що відносяться як до минулого, так і сучасного періодів забезпечила достовірність і обґрунтованість цих положень. Доведення багатьох пропозицій і концептуальних положень до рівня їх практичного запровадження, тобто переведення їх у ранг розробок, позитивні відгуки стосовно запровадження результатів дисертаційного дослідження – це є важливим доказом їх достовірності та обґрунтованості.

Наукові положення, розроблені дисертантом, базуються на використанні відповідних методів наукових досліджень та використанні фундаментальних положень економічної теорії та теорії державного управління, інших наук, що також підтверджує достовірність та обґрунтованість наукових положень представлених в дисертації.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях та авторефераті

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних наукових конгресах та науково-практичних конференціях в різних

містах України, а також за кордоном.

Основні положення дисертації викладено автором у 47 наукових працях, зокрема в 1 одноосібній монографії та 3 монографії у редакції з іншими науковцями, 21 статті у фахових наукових виданнях України з державного управління, 5 статтях у наукових періодичних виданнях інших держав з обраного напрямку дослідження, 16 тезах у матеріалах науково-практичних конференцій.

У наукових працях в повній мірі відзеркалено всі розділи рецензованої дисертації.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату

Дисертаційна робота подана за традиційною схемою, викладена українською мовою. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків і списку використаних джерел (474 найменувань). Загальний обсяг роботи –378 сторінок, з них – 338 основного тексту що дозволило автору запропонувати ряд наукових положень, висновків і рекомендацій, отриманих на основі вивчення цієї значної кількості наукової літератури з даної проблематики.

Зміст автореферату повністю відображає основні положення дисертаційної роботи, а висунуті висновки і практичні рекомендації роботи повністю відповідають меті та задачам дослідження. Зауважень, щодо оформлення автореферату та його змісту немає, і він повністю відповідає існуючим вимогам МОН України.

В дисертаційній роботі на тему «Механізми державного управління реформуванням вищої освіти України» не використовуються положення кандидатської дисертації автора.

В цілому дисертаційна робота та автореферат, написані літературною українською мовою, легко читається і сприймається.

Практичне значення дисертаційної роботи

Полягає у тому, що теоретико-методологічні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних концептуальних і науково-методичних висновків, пропозицій та рекомендацій щодо інституційного забезпечення державного управління розвитком вищої освіти України.

Пропозиції дисертаційного дослідження використано в роботі Департаменту науки і освіти Харківської обласної адміністрації стосовно формування і реалізації комплексного механізму державного управління реформуванням вищої освіти України (довідка від 26.03.2021 № 01-35/1428), у діяльності Управління освіти Луцької міської ради стосовно методології підвищення ефективності діяльності кадрового складу вищої освіти в умовах реформування(довідка від 22.09.2020 № В-123/16.2-20), а також Відділу освіти Пустомитівської міської ради стосовно управлінського аспекту щодо обґрунтування стратегічних напрямів реформування освіти на сучасному етапі (довідка від 25.02.2021 №105).

Крім того, результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у навчальному процесі Національного університету цивільного захисту України по підготовці магістрів зі спеціальності «Організаційно-правові засади державного управління» (акт від 14.12.2020 р. № 32).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

В процесі рецензування дисертаційної роботи Вавренюка Сергія Анатолійовича «Механізми державного управління реформуванням вищої освіти України» виникли такі зауваження та побажання:

1. В роботі автор детально розглядає досвід закордонних держав в реформуванні вищої освіти та впровадженні різних форм навчання(стор. 95-115) , та пропонує функціонально-цільову модель механізмів державного управління розвитку вищої освіти, але не показує її впровадження на рівні України.

2. В дисертаційній роботі не розкрито в повній мірі методичні положення державного управління наданням освітніх послуг в умовах розвитку інформаційного суспільства;

3. У вступі автор наводить данні про вчених, які займалися розробкою визначеної проблеми, але не робить посилань на їхні наукові здобутки у списку використаних джерел.

4. Аналізуючи етапи розвитку процесу нормотворення щодо оптимізації державного управління розвитком вищої освіти, автор не всі свої пропозиції доводить до рівня конкретних методичних рекомендацій. Це значно б підвищило

рівень наукових здобутків автора, при цьому інколи дисертант захоплюється переказом змісту нормативно-правових актів та етапів реформування вищої школи України.

5. В тексті дисертаційного дослідження не достатньо приділено уваги аналізу основних наукових публікацій за темою дисертаційної роботи з використанням вітчизняних і іноземних джерел, переважно за останній період.

В той же час слід відзначити, що вказані зауваження ні в якій мірі не знижують загальної наукової і практичної цінності роботи і не впливають на достатньо позитивну оцінку дисертації Вавренюка С.А.

Загальний висновок

Таким чином, слід зазначити, що дисертаційна робота Вавренюка Сергія Анатолійовича на тему «Механізми державного управління реформуванням вищої освіти України», відповідає вимогам МОН України, пунктів 9,10, 12 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а саме: є завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати в галузі науки державного управління, що розв'язують конкретну наукову проблему, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:
доктор наук з державного управління,
професор, завідувач кафедри
публічного управління та адміністрування
Львівського національного університету
ветеринарної медицини та
біотехнологій ім. С. З. Ґжицького ***І.О. Парубчак***